

בבא קמא כה

משה שווערד

1. רש"ש על בבא קמא דף כד/ב

רט"א נזק שלם כו'. למ"ד פלגא נזקא קנסא נסתפקתי לר"ט בחצר הניזק דמשלם נ"ש אי ממונא הוא או קנסא ולכאורה נראה דהוי קנסא חדא דכל מה שאנו יכולין לומר דיו אמרי' כמ"ש התוס' (לעיל יח ב) ד"ה היכא. שנית זיל בתר טעמא משום דבחזקת שמור קיימי א"כ בחצר הניזק נמי אבל קשה לפ"ז איך מלפיהו משן ורגל דהא ממונא וקנסא לא ילפי מהדדי:

2. דף על הדף בבא קמא דף כד עמוד ב

ומצדד הרש"ש לומר דקרן בחצר הניזק דילפינן משן ורגל הוא ממונא ולא קנסא. אמנם בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' קל"א) הקשה כקושיית הרש"ש, וז"ל ולא ידעתי למ"ד פלגא נזקא קנסא, מה שייך ללמוד מקל וחומר לקונסו יותר מקנס שקנסתו תורה, דשן ורגל חייבין מדינא עכ"ל. הרי דנקט המהר"ח או"ז שגם קרן בחצר הניזק קנס הוא ולא ממונא, ודלא כסברת הרש"ש.

3. שעורי ר' דוד מסכת בבא קמא דף כד עמוד ב

קצא) ג"ש לר"ט, [ולר"ע בשור דאזיק אדם], אי הוי ממונא או קנסא
מתני' שור המזיק ברשות הניזק כיצד נגח נגף נשך רביץ בעט, ברה"ר משלם ח"ג, ברשות הניזק ר' טרפון אומר נזק שלם וכו'. וברש"ש נסתפק, למ"ד פלגא נזקא קנסא, אם הדין נ"ש אליבא דר"ט בחצר הניזק, אי הוי ממונא או קנסא. וכתב ...
ואמנם בגמ' לעיל (דף ה א) פריך דליתני שור דאזיק אדם דתנן ר"ע אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נ"ש. ומשני הא תבריה ר"ע לגזיזיה דתניא ר"ע אומר יכול אף תם שחבל באדם ישלם מן העליה ת"ל יעשה לו מגופו משלם ואינו משלם מן העליה, [וע"ש רש"י ותוס'].
וכתב בפנים מאירות [דלולי פירש"י ותוס'], יש לפרש דכיון דאינו משלם מן העליה ממילא הוי נמי קנס, דאף דמשלם נ"ש, מ"מ כיון דמשלם רק מגופו כמו תם, א"כ ה"ה נמי דהוי קנס, ומשו"ה לא מצי למיתני במתני', דבקנסא לא קמיירי ע"ש. ואכן זהו דלא כרש"י ותוס' שם שפירשו באופן אחר מ"ט לא קתני לה במתני', וא"כ הרי מהם מוכח דס"ל דאף דהוי מגופו מ"מ לא הוי קנס, כיון דמשלם נ"ש. וא"כ ה"ה לר"ט נמי אף דמשלם מגופו אפשר דלא הוי קנס כיון דנ"ש משלם, וכמו לר"ע באזיק אדם.
אכן י"ל דלא דמי, דהא התם מה דבעינן לומר דמשלם נ"ש הוי משום מיעוט בהקרא, דדוקא שור שנגח שור משלם ח"ג ולא שור שנגח אדם. וא"כ בזה י"ל דהוי מיעוט מכל דין שור דאזיק שור ולא הוי דין קנס, ואף דאהדריה קרא לענין מגופו, מ"מ קנס לא הוי. אבל הכא דמה דמשלם נ"ש לר"ט בחצר הניזק, הוי רק מק"ו, בזה שפיר כתב הרש"ש דכמו דהוי דיו למגופו, כמו כן נמי אמרינן דיו, והוי רק קנס.

4. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כד עמוד ב

הפנ"י [הובא להלן כה. אות ב] כתב שר' טרפון סובר פלגא נזקא ממונא, דלמ"ד קנסא לא שייך לחייב לשלם נזק שלם.

5. תוספות מסכת בבא קמא דף ב עמוד א

ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש - ... וקצת קשה דמשמע דעונשין ממון מן הדין ובמכלתין תניא כי יפתח וכי יכרה אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עונשין ממון מן הדין

6. תוספות יום טוב מסכת בבא קמא פרק ב

אמרו לו דיו וכו' - והקשו ז"ל היכי אמרינן דיו דהא כל קל וחומר דעלמא הכי הוא. דבשביל חומרא קטנה שיש בלמד. דנין אותו שיהא כמלמד לגמרי לכל חומרותיו. ותיצו ז"ל דהני מילי כשהחומרות שאנו באים ללמוד אינן מעין אותו חומרא שהיא בלמד. אבל הכא שאתה בא ללמוד נזק שלם בחצר הניזק מכח חומרא שנמצא בלמד שהוא נמי ענין תשלומין. דהיינו חצי נזק ברה"ר. שייך לומר דיו. נ"י. וכן כתבו התוספות. ומכאן גם כן ראייה למ"ש בשם התוספות בפ"ק בדבור כהרי בור. דגמרא דידן סברה דעונשין ממון מן הדין. דהא אי לאו דיו מודו רבנן לר' טרפון:

7. רש"ש מסכת בבא קמא דף כד עמוד ב

שם א"ל ר"ט ומה כו'. לכאורה מדוע לא הביאו התוס' בריש מכלתין מזה דעונשין ממון מ"ה דגם רבנן ל"פ עליה אלא משום דיו (וכן לעיל אר"מ ריחק נגיחותיו חייב קירב לכש"כ) שוב ראיתי להתוי"ט שכ' באמת ומכאן ג"כ ראיה כו' אבל נ"ל לפמש"כ הה"מ ברפ"ב מהל' מא"ס דדבר שכבר נאסר בביאור באיסור עשה מזהירין מה"ד ע"ש אף אנו נאמר כיון דח"נ בא בביאור כדלקמן בגמרא נוכל להביא חח"נ הב' מן הדני ואף שהש"א בתשו' פ' הוכיח דהתוס' בפסחים ל"ל סברת הה"מ מ"מ אפשר למידחי הראיה מכאן בסברתו:

8. ברכת אברהם | דף ב |

ה) ובעיקר מטעם להא' דלחין עונשין מן הדין יש עוד טעם ג' והוא מרווח טפי מכל הכי"ל, דכך הוא המידה של ק"ו דנח ניתנה אלא נענין איסור ודיתר ולא נענין עונשין, וכן הוא צני טעם אגח דכך המדה. וכן נראה מפשטות דברי הגמ' במכות דף ה' ע"ב איש אשר יקה אחותו

ובמ"מ רפ"ב ממאכל"ס כתב דכל איסור שכבר ידוע דאיסור ע"י לאו הכח מכלל עשה, שוב עונשין מן הדין, ונפשטות הדבר תמוה דאי מטעם המהרש"א הא שפיר יתכן דנח סגי בעונש זה, ואי משום שמה' יש פירכה מנה מהני מה דידוע דאיסור מ"מ נגזי בעונש יתכן שיש פירכה וצ"כ ל"ל דזו מדה בחורה שאין עונשין מה"ד, וגדר המדה דוקא שנה' נחשט עונש על איסור הנלמד מק"ו אבל איסור המפושט אינו צכנל זה. ומוכח כלל ג'.

9. תוספות מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

אני לא אדון קרן מקרן - לדבריהם קאמר להו דלדידיה לית ליה דיו היכא דמפריך ק"ו ...

10. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

ב] תד"ה אני וכו' וא"ת מה לשן ורגל שכן הזיקן מצוי - המהר"ם מקשה למה התוס' לא מקשים את קושייתם על הק"ו הראשון של המשנה. הפנ"י מתרץ דקושיית תוס' היא למ"ד פלגא נזקא קנסא, ורבי טרפון ודאי סובר דפלגא נזקא ממונא, שהרי מחייב נזק שלם ברשות הניזק, ומ"ד קנסא יסבור כמו רבנן דר"ט. ולכן עכשיו שכתבו התוס' שר' טרפון לדבריהם דרבנן קאמר למה אין הם לומדים ק"ו, מקשים התוס' שלפי רבנן יש לפרוך מה לשן ורגל שהזיקן מצוי, משא"כ קרן שאין הזיקן מצוי למ"ד פלגא נזקא קנסא.

11. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

ותלמיד הר"פ ז"ל כתב וז"ל: ואם תאמר מה לשן ורגל שכן משלמין מן העליה תאמר בקרן. ולפי האמת לר"ש נמי לא משלם אלא מגופו דכיון דהויא חומרא הכתובה בתורה לא שייך לשומה באמצע הקל וחומר. וכי תימא דלא פרכינן פירכא לפי האמת והא במנחות בפרק קמא פריך מה לבעל מום שכן לא הותר מכללו תאמר במליקה שהותרה מכללה אלמא פריך לפי האמת. וי"ל דכיון שאם היינו עושים הקל וחומר מכל וכל היה קרן משלם מן העליה אי לאו משום דיו אם כן הך חומרא אינה באה רק מכח דיו ואם כן כמו דלא אמרינן דיו היכא דמפריך קל וחומר הכי נמי לא פרכינן פירכא דמחמת דיו לסתור הקל וחומר. ע"כ.

12. תוספות מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

ק"ו לשכינה י"ד יום – [1] אור"ת משום דאמרינן בהמפלת (נדה דף לא.) שהאב ואם נותנין בו כל אחד ה' דברים והקב"ה נותן בו י' דברים [2] וי"מ דנקט י"ד יום כנגד שני הסגרות דאין הסגר פחות מז' ימים וכן מוכח בתוספתא דמסכת אבות.

13. פירוש הרא"ש על במדבר פרק יב פסוק יד

ואביה ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים פירש"י ק"ו לשכינה י"ד אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון. וא"ת אין זה ק"ו והלא ראוי לשכינה אלף אלפים מאביה ויש לפרש ע"פ שאחז"ל במס' נדה פ' המפלת פירש"י מה שפ"י והכי איתא לשם ת"ר ג' שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע לובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים מה שבראש לובן שבעין הרי ה' דברים הבאים מכח האב אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר ושער ושחור שבעין הרי ה' דברים והקב"ה נותן בו רוח נשמה קלסתר פנים ראית העין שמיעת האוזן דבור שפתים הלוך הרגלים דעה ובינה והשכל הרי עשרה דברים כפלים מן האב ולפי' אמרו ק"ו לשכינה ארבעה עשר ימים ומי שמלא כל הארץ כבודו מוחל כבודו ליריאו לדרוש מה שדרשו ולכך אמר דיו לבא מן הדין להיות כנדון:

14. ברכת אברהם

ואביה ירק ירק צפניה הלא תכלם שבעת ימים וכי עי רש"י בחומש, ונכאורה הכי נראה דכוננו על דין נזיפה המצוה ציו"ד ס"י שלי"ד סעיף י"ד, דיש דין שלא יתראה צפניו, ובזה י"ל דמקום מחנה ישראל הוא נקרא צפניו, כיון דשכינה מצויה שם, אמנם ל"ע שגא מלינו דין נזיפה בדלוריה, ועי מו"ק דף ע"ז ע"א אטפ"י שאין ראוי לדבר זכר לדבר ואביה ירק ירק וכי הרי דלינו הלא זכר נזיפה ולא דין. וכל דין ז' ימים צאכל דרבנן הוא, וא"כ איזה דין יש שתכלם ז' ימים, והאם לינו הלא דרך ארץ נגד ככל האדם, ה"כ הרי ניכר ק"ו עג דין הסגר וכאן הרי נאסר צהיסור טפ"י דין. ושו"ר שכבר עמד ענ עיקר דבר זה בדעת זקנים מצטני התוספות, ולי"ע.

ועו"ק דדין נזיפה צכנל לא מלינו ח"כ ה"כ הלא צאדם גדול, ואין נומר דכיון דאביה היי עמרה שכו"ל מארצטה כמתו צעטיו של נחש שפיר סיך נזיפת אדם גדול, דלפי המצוה צהוד"ס ק"ו צפ"כ הטעם דתכלם ז' ימים נגד שכו"ל ח"כ ולא נגד שכו"ל אדם גדול.

15. דעת זקנים מבעלי התוספות על במדבר פרק יב פסוק יד

תכלם שבעת ימים - פרש"י ק"ו לשכינה י"ד יום ומקשים העולם היכן נמצא שיעור זה די"ד יום [1] וי"ל דמן הדין הוא במסכת נדה פרק המפלת ת"ר שלשה שותפין יש באדם הקב"ה אביו ואמו אביו מזריע לובן שממנו גידים ועצמו' וצפרנים ומוח שבראש ולובן שבעינים הרי ה' מן האב ואמו מזרעת אודם שממנו דם ובשר וכו' הקב"ה מטיל בו רוח ונשמה וקלסתר פנים ודעת ובינה והשכל וראית העינים ושמיעת האזנים ודבור שפתים והלוך רגלים. הרי עשרה דברים מאת הקב"ה כפלים מאביו ולכך נקט בנזיפה דהכא י"ד שהוא כפלים משבעה מאביה אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא תכלם כי אם שבעה וקשיא להר' בכור שור אי אמרינן בכל חמור שלמד מן הקל שנוסף כפי מה שהוא חמור ממנו וא"ת ק"ו לשכינה י"ד היינו לעולם שהרי בסוף הסגר שהוא בי"ד אם לא נתרפא המצורע הוא מחליט לעולם. וא"ל ה"ר ברוך בר יצחק דבשני הסגרים אין בהם יותר מי"ג יום דיום שביעי עולה לכאן ולכאן. ומיהו תימא דמנא לן דמנזיפה דאביה תכלם שבעת ימים דלפום ריהטא דקרא משמע דפשוט הוא ממקום אחר דמאביה תכלם שבעת ימים. [2] וי"ל דמנזיפה דאביה היא במנוחה ומנוחה כאבל שנוהג שבעה. ועדיין קשה דז' דאבל לא מצינו בקרא דאינו אלא מדרבנן ועוד מאי קאמר דאביה ירוק ירק בפניה והלא לא היה חי באותה שעה אמנם נ"ל דמזה לא קשיא כלל דהכי בעי למימר אלו חי וירוק ירק בפניה. ומ"מ יש מתרצים שאביה נזף בה במצרים בלידת משה שטפחה אביה על ראשה כשהושלך ביאור ואמר לה בתי היאך נבואתך הלא תכלם שבעת ימים דהתם כתיב ותתצב אחותו מרחוק מה גבי מצורע ז' אף כאן שבעה. אמנם לא ידעתי היכן כתיב רחוק במצורע אם לא משום דכתיב וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים ולשוון הרחקה הוא ומהאי קרא דתכלם שבעת ימים מוכח במועד קטן בפרק ואלו מגלחין דנזיפה דרבנן הוי שבעת ימים:

16. דף על הדף בבא קמא דף כה עמוד א

בגמ': הלא תכלם שבעת ימים - ק"ו לשכינה י"ד וכו'. וכתב בספר מרפסין איגרא (פרק מ"ה ע' שכד): קשה: כיצד ניתן בזה לדרוש קל וחומר, הלא הסגר הוא עונש, ואין למדים חיוב עונש על ידי קל וחומר, כפי שאמרו חכמים (מכות ה, ב): "אין עונשין מן הדין"?

תירץ הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א: בטעם הדבר ש"אין עונשין מן הדין" כתבו הראשונים, שמכיון שקל וחומר הוא לימוד שכלי ואדם דן קל וחומר מעצמו, על כן חוששים שמא יש איזו שהוא פירכה על הקל וחומר. אך במה דברים אמורים, כאשר אדם דן קל וחומר, אבל כאשר הקב"ה דן קל וחומר, כמו בניפת מרים, עונשים מן הדין, שכן כלפי שמיא גליא כי אין כל פירכה לקל וחומר.

17. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

מאן תנא דשמעת ליה דאמר שכבת זרע של זב מטמא במשא. מקשה במאי קבעי האי תנא גופיה דמייתי בקל וחומר מרוקן אית ליה דמטמא במשא ואי בעי לידע שם התנא הא מסיק אלא האי תנא אף על גב דהתם לא הוזכר שם התנא. ונראה דקאי אהא דאמרינן וקא מייתי לה בין למגע בין למשא אף על גב דקא סלקא דעתך דמגע לא כתיב בקרי של זב ולהכי קא בעי מאן האי תנא וכו' דמנא ליה דמייתי ליה אף למשא דילמא למגע לחודיה מייתי לה ומסיק אלא האי תנא הוא דמייתי לה מקל וחומר אף למשא. גליון.

18. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

[ז] ומאן תנא דשמעת ליה דאמר שכבת זרע של זב מטמא במשא - השטמ"ק בשם גליון מקשה מה הקושיה מאן שמעת ליה, הרי הברייתא הזאת סוברת כן ולומדת כן מק"ו, ולמה צריך למצוא תנא אחר שסובר כן. ואין לומר שהשאלה היא מה שם התנא, משום שהגמ' תירצה שזה התנא של המשנה ולא הוזכר בה שם התנא. הגליון מתרץ שבברייתא לא מוזכר בהדיא שמטמא אף במשא, ושאלת הגמ' היא על רב פפא שאמר שהתנא של הברייתא סובר שמטמא אף במשא, היכן מצינו תנא שסובר כן. בתוס' תלמיד ר"ת מתרץ שהשאלה היא מה שם התנא, והגמ' תירצה שזה התנא של המשנה וסתם משנה ר"מ. הרש"ש מקשה למה אין הגמ' מתרצת שהתנא של הברייתא הוא רבי טרפון שאינו סובר דיו היכא דמיפרך ק"ו, ולכן לומד מק"ו שמטמא במשא, שהרי אין צורך ללמוד בק"ו שמטמא במגע. הרש"ש מתרץ שקושיית הגמ' מנין לרב פפא לומר שהתנא סובר שמטמא במשא, הרי אפשר לומר שמטמא רק במגע. וכתב הרש"ש דכן מדויק מלשון רש"י [ד"ה ומאן].

19. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

אלא האי תנא הוא. והני תנאי דאייתי בפרק בתרא דנזיר וכו' כמו שכתוב בתוספות. ואם תאמר התם אמאי לא מייתי תנא דהכא. וי"ל משום דמשנה דנזיר מוכחת דדוקא קרוב לראיית זיבה מטמאין שכבת זרע כדקתני שרגלים לדבר משמע לפי שהוא סמוך לראייה זיבה הוא דאיכא רגלים לדבר שעל ידי זיבה בא השכבת זרע כדמשמע נמי בפרק קמא דיומא דעל ידי חימום באים שניהם. וא"ת כיון דרבי יוסי דהתם לא מטמא אם כן לית ליה קל וחומר דהכא אלמא אית ליה דיו היכא דמפריך קל וחומר ובסוטה פרק כשם דדריש רביעית בקדש אף על גב דאיכא למימר דיו. וי"ל דההיא דנזיר היינו טעמא משום דאתי קרא ומפיק מקל וחומר כדדריש ממקרה לילה. תוספות שאנץ.

20. דף על הדף בבא קמא דף כה עמוד ב

+ה"נ לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה. המרדכי בחולין (סי' תשל"ז) מקשה בשם רבינו משולם, למה לא יתבטלו הצחצוחי זיבה בקרי ויטמא במגע כדין קרי. וכן מקשה על הא דמבואר ביבמות (ק"ה א) דיבמה שרקקה דם כשר דא"א שלא יהיה בדם תערובת של רוק ואמאי אין הרוק בטל בדם. [1] ותירץ דאיירי כגון שהזיבה היא בעין וניכר לעין, וכל דבר שהוא ניכר אין בו תורת ביטול. [2] עוד כתב לחדש דליכא למימר ביטול ברוב, אלא בדבר שהי' ניכר בפני עצמו תחילה ואח"כ נתערב, אבל בדבר שתחילת ביאתו בעולם בא ע"י תערובות, לא אמרינן בי' ביטול

21. שעורי ר' דוד מסכת בבא קמא דף כה עמוד א

קצג) בטעמא דליכא דין ביטול ברוב על צחצוחי זיבה גמ' דתנן שכבת זרעו של זב מטמא במגע ואין מטמא במשא, דברי ר' אליעזר, ור' יהושע אומר אף מטמא במשא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה. והנה המשל"מ (פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הי"ד) הביא דהקשה

המרדכי (סוף חולין) מ"ט לא אמרינן דהצחצוחי זיבה בטלים ברוב, ולא יטמא כלל. ותירץ משום דהוא ניכר בעין,

וכל דבר שהוא ניכר לא שייך בו ביטול ברוב.

ועוד תירץ דכל דבר שגולד בתערובת אינו בטל ברוב, והכא הרי נולד בתערובת, ומשו"ה אין בטל ברוב.

והמשל"מ שם הקשה עליו, מה הקשה כלל דיהיו הצחצוחי זיבה בטלים ברוב, הא על טומאת משא לא שייך כלל ביטול ברוב, כדאיתא בבכורות (דף כג א). ומשום דדוקא לענין מגע או אכילה, דהוי בזה אחר זה, שייך לומר דכל מקצת שנוגע או שאוכל הוי של היתר, משא"כ במשא דהוי בבת אחת ובמציאות נושא גם הטומאה, לא שייך ביטול ברוב, ע"ש.

• **שעורי ר' דוד מסכת בבא קמא דף כה עמוד א**

קצה) ענין הביטול הוי על ראיית הזיבה

והנה בעיקר טעם זה שכתבו התוס' דבעינן קרא משום דפתיכא ביה שכבת זרע צ"ב מהו טעם זה.

ולכאורה צ"ל דטעם דפתיכא היינו דבטל ברוב, ולכן סובר ר"א דאינו מטמא במשא, משום דהצחצוחי זיבה בטל ברוב.

אכן א"כ יקשה קושיית המשל"מ הנ"ל גם על התוס' דהא קי"ל דבטומאת משא לא שייך ביטול ברוב, כיון דנושא הכל בבת אחת, [וכיון דר"א נמי מודה דא"א בלא צחצוחי זיבה מ"ט אינו מטמא במשא].

ונראה דמוכח דענין הביטול כאן הוי על הראיה עצמה, אי חשיב זה ראיית זיבה, או לא, דזהו

שכתבו התוס' דהצחצוחי זיבה בטלים ברוב, כלומר דאין זה חשיב ראיית זיבה, וכיון שכן, שוב אין

הצחצוחי זיבה מטמאין כלל, דכל מה דזיבה מטמא, הוי רק אי זה הוי "ראיית" זיבה, אבל אי לא

הוי ראיית זיבה, אף הזיבה לא מטמא.

ולפי"ז לא קשה נמי קושיית המשל"מ על המרדכי, דמה דהקשה דיבטל ברוב ולא יטמא במשא,

היינו דאי היה שייך ביטול ברוב לא היה מטמא כלל דאין זה "ראיית" זיבה כמ"ש, [ועי' בשערי

ישר ש"ג פ"ה ד"ה ועפ"ז שכתב כן].

22. ערוך לנר מסכת נדה דף נו עמוד א

בגמרא וזאת לרבות מימי רגליו. הרמב"ם הל' משכב ומושב (פ"א הי"ד) כתב דמימי רגליו וש"ז מטמאין דלא אפשר בלא צחצוחי זיבה והקשה הכס"מ שם בשם מ"כ

דהרי הכא ילפינן מקרא דזאת ותירץ דילין מוזאת דאפילו לר"א דמטהר בש"ז ולא ס"ל הסברא דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה מכ"מ במי רגלים טמא ע"ש אכן לפי זה

יקשה דא"כ לר' יהושע דס"ל סברא זו לענין ש"ז ל"ל וזאת ולכן ביותר נראה מה שתירץ המ"כ עוד ע"פ מה שכתב הרמב"ם בפ"ה המשניות פ' א' דכלים דבין מ"ר ובין

ש"ז נפקא מוזאת ויהיב טעמא מ"ש דמרבין הני טפי מאחריני משום דא"א להו בלא צחצוחי זיבה ע"ש אכן גם על זה קשה דא"כ מאי פריך ואיפוך אנא דלמא לכך

מרבין מי רגלים משום דא"א בלא צחצוחי זיבה וא"ל דגם בדם היוצא מפי האמה שייך זה דל"א בלא צחצוחי זיבה ולכן הוצרך לתרץ משום דאינו מתעגל ויוצא דו"א

דא"כ מה דמרבין הני טפי מאחריני אין הטעם משום דל"א בלא צ"ז אלא משום דהני מתעגל ויוצא ואיך כתב הרמב"ם הטעם משום דל"א בלא צחצוחי זיבה ואולי י"ל

דלהרמב"ם הוקשה כיון דר' יהושע אמר הטעם לטומאת ש"ז דוב משום דל"א בלא צ"ז א"כ קשה ל"ל הכא וזאת למי רגלים הא במ"ר ג"כ שייך טעם זה כדמוכח ממה

דאמרינן לעיל (כב א) יכול מי רגלים יהיו סותרים וכמ"ש הכס"מ [ולכן ס"ל דאי לאו קרא מטעם דא"א בלא צחצוחי זיבה לא היינו

מטמאים דהוי אמרינן דצחצוחי זיבה בטלים ברוב וכקושיית המרדכי בשם הרבינו משולם שהביא המשנה למלך (שם) ולכן צריך

מקרא דזאת לרבות ומרבין מני' ש"ז ומ"ר דלא אפשר בלא צ"ז ואשמעינן קרא בזה דלא שייך בזה ביטול ברוב כיון דמעורב מתחלתו וכת"ל הרבינו משולם וצריך

קרא להלוק חילוק זה דאל"כ מהיכי תיתי לומר כן ולכן פריך שפיר ואיפוך אנא דלמא מרבין דם היוצא מאמה דג"כ שייך הטעם דלא אפשר בלא צ"ז ומשני משום

דאינו מתעגל ויוצא אכן י"ל עוד דלעולם בדם היוצא מפי האמה אפשר בלא צ"ז דהוי כדם היוצא מפה בשותת ומה דפריך איפוך אנא י"ל **דהרי יש להבין**

ר' אליעזר דס"ל שכבת זרע זוב לא מטמא במשא ורבי יהושע דס"ל דמטמא במשא דאי אפשר בלא צ"ז

לכאורה פליגי במציאות מה שאפשר לעמוד עליו בבחינה [2] ולכן אפשר לומר דגם ר"א ס"ל דאי אפשר

בלא צ"ז אלא דס"ל דבטל הזיבה בש"ז ולא ס"ל סברת הרבינו משולם דלא שייך בזה ביטול ופליגי ר"א

ור"י בסברא זו ועפ"ז י"ל דהמקשן הוי ס"ל מדאצטריך וזאת למ"ר ע"כ דלא שייך משום צ"ז דבטל הוא וא"כ

דלמא מרבין דם היוצא מפי האמה אע"ג דאפשר בלא צ"ז ולכן הוצרך לתרץ משום דלא מתעגל ויוצא אבל

הרמב"ם פסק כר' יהושע:

23. חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף כה עמוד ב

מה פכין קטנים שטהורין בזב מטמאין במת. [1] פרש"י ז"ל פכין קטנים של חרס שאי אפשר להכניס באוירן

אפילו אצבע קטנה ולפיכך טהורין מכל טומאותיו של זב דמאירין אין מטמאין שאין יכול להכניס אפילו אצבע

קטנה, ואע"פ ששערו מטמא הנוגע בבשר הזב כתיב וכל שאינו ראוי למגע בשרו אין שערו מטמא, ומגבו נמי

אינו מטמא דאין כלי חרס מטמא אלא מאוירו, וכן אינו מטמאין במדרס הזב שאין ראוין למדרס, וכן בהיסט שהוציא הכתוב הסטו בלשון מגע דכתיב וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב ודרשינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה הסטו ולומר לך שכל שראוי למגע בשרו טמא בהיסטו וכדדרשינן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא, זו דרכו של רש"י ז"ל, [2] אבל הגאונים ז"ל פירשו אפילו בפכין קטנים של עץ ומדין מדרס בלבד מייתי ליה לק"ו ולומר שהפכין אינו ראוין למדרס וכדדרשינן בתורת כהנים יכול כפה סאה או תרקב וישב עליהן יהיו טמאין ת"ל וכל הכלי אשר ישב עליו כלומר שהוא מיוחד לשיבה יצאו אלו שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו, וקטנים דנקט הכא לפי שהקטנים אפילו ייחדן לשיבה אין טמאין במדרס הזב לפי שאינן ראוין בכך.

24. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף כה עמוד ב

ותהא שן ורגל וכו'. אין להקשות מה לקרן שבא לכלל נזק שלם בהעדאה כי אם היו שן ורגל חייבין ברשות הרבים היה נמי כן. ...

25. עצמות יוסף מסכת בבא קמא דף כה עמוד ב

ותהא שן ורגל חייבת בר"ה וכו'. איכא ק"ו אחר דהוה מצי לאקשווי לרבי טרפון, והוא זה, ומה קרן הקל שמשלם מגופו חייב בו ברשות הרבים, שן ורגל דחמור שמשלם מן העליה, אינו דין שיהא חייב ברשות **[היחיד]**, ולרבנן מצינן לתרץ ולהכי איצטריך וביער. וגם קרא דחצו את כספו ומעטו זה הקל וחומר לגמרי. אבל זאת הקושיא שייכא יותר בדברי התוס' במה שהקשו ז"ל אי שן ורגל בחצר הניזק חצי נזק, אמאי איצטריך כספו של זה וכו', דהשתא קל וחומר דלעיל ליכא וכו', ומאי קושיא, הא ע"כ איצטריך, דאי לאו כספו של זה, ע"כ אין לנו בחצר הניזק קל וחומר, אם לא שניסד יסוד מעיקרא דשן ורגל ברשות הרבים פטורים לגמרי, דהכי עביד קל וחומר קרן שברשות הרבים חייב, ברשות הניזק אינו משלם כי אם חצי נזק, שן ורגל שברשות הרבים פטור וכו', ואי לא הוה לן שום ק"ו, ודאי דמכח קרא דוביער הוה פטור לגמרי, דאי לאו קרא דוביער ממילא חייב נזק שלם בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד, וקרא דוביער מעטו לגמרי, אבל מכח קל וחומר דאית לן, אמרינן דוביער לא מיעט לגמרי, אלא מקיים הקל וחומר, ודכותה אמרינן לעיל מידי כוליה נזקא קאמרינן וכו', כלומר ומכח דוביער מקיימינן ק"ו, הכא נמי אי לאו ובער, היה נזק שלם בין ברשות הרבים בין ברשות הניזק, אבל מכח קרא דוביער, ומכח ק"ו דאית לן דמשלם חצי נזק, והוא זה, ומה קרן דמגופו משלם, משלם ברשות הרבים, שן ורגל שמשלם מן העליה אינו דין וכו', השתא אמרינן דוביער אתא למעט ולומר, דדוקא ברשות הניזק משלם מן העליה, אבל ברשות הרבים לעולם שמשלם מגופו חצי נזק, ומקיימינן ק"ו לחצי נזק ומגופו, דאמרינן ביה דיון בקרן למגופו. וכיון דברשות הרבים חצי נזק, לא עבדינן קל וחומר דלא תהא ברשות הניזק אלא חצי נזק, אבל בתר דכתיב וחצו דמעט ברשות הרבים אפילו מגופו, מעתה עבדינן ק"ו שלא יהא חייב ברשות הניזק אלא חצי נזק. ונראה דכוונת התוס' להקשות על הקל וחומר שאמר בעל התלמוד, דדוחק לומר שהתלמוד סמך לו על הקל וחומר הזה, דדוקא מנושא למקום הוא שסומך התלמוד, אבל מקל וחומר זה אל קל וחומר דעליה הוא דוחק.

26. רא"ש מסכת בבא קמא פרק א [סימן א]

גמ' מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן או לא. **כתב רב אלפס** כיון דקיימא לן דנזק שלם ממונא הוא וחצי נזק קנסא ומועד שהזיק משלם נזק שלם מן העלייה ותם שהזיק משלם חצי נזק ומגופו בעינן למידע תולדות דהני אבות אי כיוצא בהן נינהו דכל מועד מינייהו תולדה ידיה כוותיה דמשלם נזק שלם מן העלייה ותם שהזיק תולדה ידיה כוותיה דמשלם חצי נזק מגופו או דלמא תולדותיהן לאו כיוצא בהן. היה נראה לו לרבינו יצחק שאם לא מצינו חילוק בתשלומי נזקין לא היה הספר מסתפק. דמהיכא תיתי לן לחלק ביניהו כיון דידעינא מסברא כל תולדות האבות כיון שדומים להן בכל צד למה נחלק בתשלומיהן אלא כיון דחזינא קצת חילוק בתשלומי נזקין בין תם למועד ואע"ג דתרוייהו אבות נינהו העלה על לבו לפשפש ולידע אם התולדות כיוצא באבות. [ד ג ע"ב] ואסיקנא דכולהו תולדותיהן כיוצא בהן לבר מתולדה דרגל. ומאי ניהו חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא ולא משלם אלא חצי נזק. הא דקאמר הלכתא גמירי לה דממונא הוא להא לא בעי הלכתא דממילא ממונא הוא כיון דתולדה דרגל הוי ועיקר הלכה לחצי נזק גמירי אלא ה"ק דאע"ג דתולדה דרגל הוי וממונא הוי הלכה גמירי לה דלא משלם אלא חצי נזק ואמאי קרי לה תולדה דרגל לשלם מן העלייה ולפוטרו ברה"ר. כיון דקאמר גמרא דלרב פפא פשיטא ליה ולרבא מיבעיא ליה עבדינן כרב פפא דפשיטא ליה ועוד דרב פפא בתראה הוא והלכתא כוותיה. **ושן ורגל פטורין ברה"ר דאורחיה הוא תמיה לי מה הוצרך לפרש טעמא דפטירי משום דאורחיהו הוא הא קרא כתיב ובער בשדה אחר ודרשינן ולא ברה"ר. [?]**

[1] **ואפשר שבא לפרש טעם הפסוק למה פטרתו תורה ברה"ר לפי שזרכו לילך ברה"ר ואי אפשר שילכו הבעלים אחריהן תמיד.** אבל קרן חייבת ברה"ר אע"פ שזרכו לילך שם דכיון דאייעד ויודע שהוא נגחן הוה ליה למריה לנטוריה (והכי) קי"ל דקנסא הוא כי היכי דלינטוריה לתוריה ונפקא מינה מטעם זה שאם היה עץ

ארוך מונח מקצתו ברה"ר ומקצתו ברה"י ודרסה עליו ברה"ר ושברה ברה"י כלים כיון שזרכה לילך ולדרוס עליו פטורין ור' יצחק בר' שמואל לא פירש כן לקמן גבי שור יוכיח שברשות:

27. תוספות הרא"ש מסכת כתובות דף מא עמוד א

ורחמנא הוא דחס עליה. [2] וכן חס במקצת אכל שאר נזיקין, אשן ורגל שהן פטורין ברה"ה, בבור פטר אדם וכלים, ובאש פטר בו את הטמון.

28. ספר מורה נבוכים - חלק ג פרק מ

ה'מצוות' אשר כללם הכלל החמישי הם אשר ספרנום ב"ספר נזיקים", והם כולם בהסרת העול ומנוע ההזק. [3] ולרוב האזהרה על מניעת ההזק חייב האדם בכל נזק שיבוא מממונו או מסיבת פעולתו, ממה שאפשר לו לשמרו מהזיק; ולכן חיבנו בנזקים שיבואו מבהמותינו, עד שנשמרם; וכן 'אש ובורי', מפני שהם ממעשה האדם, ואפשר לו לשמרם, עד שלא יבוא מהם נזק. וכללו אלו הדינים מן היושר מה שאעיר עליו, וזה לישון, ש"שן ורגל ברשות הרבים פטור", שהוא ענין שאי אפשר לשמרו, ומה שיבוא מהם מנזק גם כן שם - הוא מעט; ומי ששם דבר ברשות הרבים הוא שפשע בנפשו ונתן ממונו לאיבוד; ואמנם יהיה חייב 'על השן והרגל בשדה הנזיק'. אמנם הזק ה'קרן' והדומה לו, אשר אפשר לשמרו בכל מקום ואי אפשר להולכים ברשות הרבים' להשמר מן הנזק ההוא, דינו בכל מקום אחד; ויש בו הפרש בין 'תם' ל'מועד', שאם יהיה המעשה ממי שלא הורגל בו - יתחייב 'חצי נזק', ואם יהיה מעשה הנזק ממי שנמשך עליו ונודע בו - יתחייב 'נזק שלם':

29. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כה עמוד ב

כא [והוא שן ורגל חייב ברה"ר בק"ו ומה קרן וכו'] - השטמ"ק [ג. ד"ה דומיא] בשם התוס' שאנן מקשה דנימא מה לקרן שכן כוונתו להזיק, וכמו שהגמ' להלן [כו א] פריך לענין כופר. ותירץ כיון שעיקר החיוב תשלומין כתוב בפירושו לגבי שן ורגל, ואנו באים ללמוד מקרן רק את פרטי הדינים, אין לפרוץ פירכא.

30. שיטה מקובצת על בבא קמא דף ג/א

דומיא דשן. וא"ת מה לשן שיש הנאה להיזקה מה שאין כן ברגל. יש לומר כיון דעיקר היזק ביה כתיב נגמר בתר הכי שפיר כל מילי. ובשלהי כיצד הרגל נמי דבעי למילף חצי נזק מקרן לשן ורגל דמצריך פסוק ולא פריך מה לקרן שכן כוונתו להזיק אי נמי כיון דשן ורגל מחד קרא נפקי סברא הוא להשוותם בדיניהם דומיא דרגל. וא"ת ואימא איפכא דהמוציא מחבירו עליו הראיה דהא דמקשינן בכל דוכתא לחומרא וכו'. ואומר רבינו תם דמדה היא בתורה וכו' לא שנא בממונא אולינן לחומרא ואפוקי ממונא חומרא היא. אי נמי דחי ליה בקושיא אחריתי ולפי המסקנא אתי שפיר דושלח משמע שן ורגל ואי בעינן דוקא מכליא קרנא לכתוב וכלה דאז משמע דקאי אתרווייהו וכן ליכא למימר דוקא שלחה שלוחי מדכתבי ובער. אי נמי דומיא דקרן דהוי בכל ענין. תוספות שאנן:

פנינים משלחן הגר"א

כס.יד. ויאמר לו לכן אך עצמי ובשרי אתה וגו'.

יבואר על פי מה דאיתא בגמרא (נדה לא, א): שלשה שותפין יש באדם וכו', האב מוליד גידין ועצמות, האם מולידה בשר ודם וכו'. לפי זה מי שקרוב מצד האב, נקרא עצמו, ומי שקרוב מצד האם, נקרא בשרו. והנה לבן היה קרוב ליעקב גם מצד אביו יצחק, וגם מצד אמו רבקה. כי אברהם ונחור היו אחים, ויעקב היה נכד אברהם, ולבן היה נכד נחור, ואילו רבקה היתה אחות לבן. לכן אמר ליעקב "אך עצמי ובשרי אתה".

זהו שנאמר בדברי הימים (א' יא, א) "ויקבצו כל ישראל אל דוד חברונה לאמר הנה עצמך ובשרך אנחנו". דהנה דואג אמר על דוד (ניבמות עו, ב) "עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל אם ראוי לבא בקהל, מאי טעמא, משום דקאתי מרות המואביה". לכן כשבאו ישראל להמליך את דוד, הקדימו לאמר "עצמך ובשרך אנחנו", היינו ששניהם ישראלים גמורים. [ולפי זה מיושב מדוע לא אמרו עצמנו ובשרנו אתה.]

(פ"י הגר"א לדברי הימים, שם. וע"י מהרש"א נדה שם, לענין המקרא דכאן)